

ПАМ'ЯТІ ВОЛОДИМИРА ЛИТОВЧЕНКА – ВИЗНАЧНОГО ВЧЕНОГО, ПОЕТА, ПАТРІОТА УКРАЇНИ

*Brevis nobis vita data est,
at memoria bene redditae vitae sempiterna*
Нам дано коротке життя, але пам'ять про життя,
віддане за добру справу, – вічна
Ціцерон

24 грудня 2021 року наукова спільнота України відзначатиме 90 років з дня народження видатного вченого-фізика за фахом, поета в душі і щирого патріота України **Володимира Литовченка**. Доля була до нього прихильною – улюблена робота, щасливе подружжя, друзі, визнання. Але були і тяжкі випробування – відійшла завчасно в засвіти кохана дружина, а Україна переживала нелегкі часи – небезпеку втратити державність. Треба було тримати удар. Тримав. Допомагав чим міг учасникам Майдану, писав і поширював патріотичні вірші на гарячі події, стійко боровся з недугою.

Володимир Григорович плідно співпрацював із різними видавництвами, зокрема багато років був активним автором журналу «Світогляд». Його есеї, дописи, поетичні твори були окрасою і щасливим здобутком «Світогляду».

5 вересня 2021 р. Володимир Григорович пішов з життя – чи не останній з когорти українських першопрохідців фізики напівпровідників. Нам буде не вистачати його талановитих поетичних замальовок, дружніх розмов, доброго слова. Світла пам'ять світлій Людині. Вашій увазі пропонуємо статтю **Максима Стріхи**, доктора фіз.-мат. наук, професора, про науковий шлях і здобутки В.Г. Литовченка – члена-кореспондента НАН України, а з 2007 р. – почесного академіка Академії наук вищої школи України, та статтю **Олександра Птащенка** (10.01.1940 – 15. 09. 2021), доктора фіз.-мат. наук, професора Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, в яких висвітлюється непересічність особистості Володимира Григоровича Литовченка. ■

Ярослав Яцків, від імені редколегії журналу «Світогляд»

ВОЛОДИМИР ЛИТОВЧЕНКО – ОДИН ІЗ ЗАСНОВНИКІВ НАУКОВОЇ ШКОЛИ ФІЗИКИ ПОВЕРХНІ ТВЕРДОГО ТІЛА

Майбутній учений – **Володимир Григорович Литовченко** – народився 24 грудня 1931 року в Києві в багатодітній незаможній родині. У 1950 році він вступив на фізичний факультет Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка. Від 1953 року перейшов навчатися на новоствореному радіофізичному факультеті, де познайомився із **Віталієм Ілларіоновичем Стріхою**, пізнішим творцем сучасної теорії контакту метал–напівпровідник, засновником АН вищої школи України. Дружбу і наукові контакти вони зберігали всі подальші роки, а ще за студентських років стали учнями фундатора фізики напівпровідників в Україні, першовідкривача p - n -переходу в напівпровідниках академіка **В.Є. Лашкарьова**.

Закінчивши з відзнакою радіофізичний факультет (1955), В.Г. Литовченко за ініціативи В.Є. Лашкарьова почав працювати в Інституті фізики АН УРСР. З часу створення Інституту напівпровідників АН УРСР (1960) і до останніх днів життя він працював у цьому інституті (нині – Інститут фізики напівпровідників ім. В.Є. Лашкарьова НАН України). У ньому він пройшов шлях від молодшого наукового співробітника до керівника відділу і відділення фізики по-

верхні та мікроелектроніки. У ньому ж він став кандидатом наук (1961), доктором наук (1971), професором (1974).

В.Г. Литовченко – один із фундаторів наукової школи фізики поверхні твердого тіла, створеної в Україні. Його теоретичні та експериментальні дослідження напівпровідникових шаруватих структур, які широко застосовуються в інтегральній мікроелектроніці, відкрили якісно нові можливості вивчення не тільки штучно створених шаруватих систем зі складним профілем потенціального рельєфу, а й досить широко розповсюдженого у природі класу кристалів з природною шаруватістю.

Учений вперше експериментально виявив ряд нових ефектів, таких, як люмінесценція поверхні напівпровідників (1974), підсилене планарне розповсюдження двовимірної плазми (1983), підпорогове стимульоване (лазерне) випромінювання у 2D-QW-гетероструктурах (1986), розщеплення зон у матеріалах з нульовою забороненою зоною при зв'язуванні точкових дефектів. У останні роки важливе місце в його дослідженнях займали оптичні та електричні явища в алмазоподібних вуглецевих плівках, розробка нових типів фотоелектричних перетворювачів,